

Пульс НАМН України: виклики сучасності — паростки майбуття

Продовжуючи огляд основних подій у царині української медичної науки під рубрикою «Пульс НАМН України», докладніше зупинимось на повідомленнях, що лунали в ході останніх засідань Президії Національної академії медичних наук (НАМН) України. Зокрема, розглянемо позицію керівництва академії щодо ідеологічних засад та практичних цілей, механізмів та перспектив реформи системи охорони здоров'я; стисло окреслимо віхи розвитку й сучасні досягнення української ендокринології; зупинимось на питанні розбудови спеціалізованого онлайн-середовища, в якому науково-медичні клініко-академічні установи мають функціонувати в сучасних умовах; ознайомимось з діяльністю НАМН України на ниві міжнародного співробітництва.

Реформа охорони здоров'я

За словами президента НАМН України академіка **Віталія Цимбалюка**, академія поділяє думку, що давно необхідно відмовитися від радянської схеми, коли фінансувався ліжко-день. Має бути варіант «гроші йдуть за пацієнтом» — у цьому академія підтримує Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) України. Адже при цьому підході цільові гроші будуть працювати конкретно на пацієнта, а не на ліжко. Втім, на жаль, реформа буксує, і ті гроші, що мають йти за пацієнтом, все ще йдуть від пацієнта. Крім гасел, потрібні ще реальні розрахунки вартості медичної послуги, обчислення кількості хворих з ургентною патологією, соціально незахищених тощо. Тільки при наявності таких розрахунків буде відомо — під силу це Україні чи ні. НАМН України, розуміючи, що має бути реорганізація у цьому питанні, вирішила йти прагматичним шляхом. Але поступовим — тобто таким, що дозволить у процесі коригувати помилки, а позитивні досягнення — цільово масштабувати.

З цією метою було обрано чотири академічні установи — Інститут нейрохірургії ім. А.П. Ромоданова НАМН України, Національний науковий центр «Інститут кардіології ім. М.Д. Стражеска» НАМН України, Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. М.М. Амосова та Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова, — де вирішено запустити пілотний проект. Адже ніхто не порахував, скільки держава може дати грошей на пацієнта. До цього ніхто не знав, якою є вартість медичної послуги: була лише медична допомога — нібито безкоштовна, але оплачувана з кишені пацієнта. В інститутах НАМН України розробили протоколи лікування, де прописані всі етапи — від діагностики до, наприклад, оперативного втручання, де прорахована точна вартість послуг. Старт пілотного проекту планувався з 1 липня 2017 р., але він затримується, оскільки МОЗ України, на жаль, не затвердило методики розрахунку вартості медичної послуги.

Академічні інститути розраховували вартість медичних послуг за методикою, яка була затверджена Київською міською держадміністрацією. Однак Міністерство зараз пропонує міжнародну методику розрахунків, на реалізацію якої потрібно чимало часу. Натомість Академія готова перерахувати за новою методикою; Міністерство фінансів уже виділило кошти на пілотний проект — тобто зараз все залежить від оперативності МОЗ України.

Новий механізм фінансування дозволить інтенсифікувати роботу, а лікар буде зацікавлений працювати більше, бо від цього залежатиме його зарплата. Однак головне джерело коштів — це гроші від держави і так званий гарантований пакет, або державне страхування. Пілотний проект покаже, в якому обсязі держава зможе забезпечити лікування хворих. Інше джерело фінансування — це кошти із місцевих бюджетів областей

та районів. Зараз інтенсивно проходить децентралізація коштів. Не виключаються кошти і з інших джерел (приватні, страхові компанії, підприємства, власні кошти пацієнтів і т.д.). Але все це необхідно розрахувати і знати реалії. Відповідно, за впровадження системи «гроші йдуть за пацієнтом» держава точно знатиме, скільки грошей необхідно на ту чи іншу патологію. Також покращаться умови роботи лікарів, бо вони більше зароблятимуть. Відбудеться також детінізація — кошти будуть направлятися на рахунки закладів абсолютно прозоро.

Ендокринологія — передовий ешелон

Інформативним стрижнем одного із засідань Президії НАМН України стали напрями стратегічного розвитку вітчизняної ендокринології.

— Пріоритетні фундаментально-прикладні аспекти наукових досліджень потребують дієвої підтримки, а конкретніше — фінансового супроводу з боку держави: без нього рухати вперед вітчизняну клінічну науку буде вкрай складно, — підкреслив **Микола Тронько**, академік НАМН України, віце-президент НАМН України, член-кореспондент Національної академії наук України, директор ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН

України», на початку своєї доповіді, в якій окреслив стратегічні напрями наукових досліджень у галузі фундаментальної та клінічної ендокринології в Україні. — Водночас за умов браку бюджетного фінансування, що ставить нашу науку на межу виживання, ми докладаємо зусиль до пошуку альтернативних, сказати б, ад'ювантних варіантів. Розглядається можливість створення науково-виробничих об'єднань із залученням приватного капіталу: цей напрямок ми вже обговорили з президентом НАМН України академіком В.І. Цимбалюком; у цьому контексті вже проведено низку цільових зустрічей з представниками вітчизняної фармацевтичної промисловості. Було б доцільно розробляти деякі необ-

хідні лікарські засоби спільними зусиллями: на базі інститутів і за участю виробничих підприємств. А з іншого боку, без контактів з європейською наукою євроінтеграція України матиме вельми туманні перспективи, — переконаний науковець.

ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України» знаходиться на передовій розв'язання клінічних та фундаментальних медико-біологічних проблем захворювань ендокринної системи. Його фахівцями з'ясовано основні етапи пострецепторного перенесення сигналів регуляторів адренортикальної функції в корі надниркової залози; удосконалено існуючі й розроблено нові методику передопераційної діагностики тиреоїдних новоутворень і довгострокового післяопераційного клінічного спостереження за хворими на рак щитоподібної залози; впроваджено спосіб визначення стадій доклінічного розвитку цукрового діабету 1-го типу та їх тривалості у дітей та підлітків з обтяженою спадковістю.

Зазначалося, що серед ключових напрямів досліджень, які здійснюються в інституті, є діабетологічна проблематика. Водночас протягом останніх десятиліть серед пріоритетних напрямів фундаментальної ендокринології було і залишається застосування клітинних технологій при лікуванні цукрового діабету — особливо з використанням стовбурових клітин (з метою регенерації острівців підшлункової залози трансплантуються стовбурові клітини — як спрямовано диференційовані *in vitro*, так і ті, що диференціюються *in vivo*); трансплантація острівців підшлункової залози (Edmonton Protocol); генної терапії цукрового діабету.

Заклад активно працює в руслі інтеграції НАМН України до європейського наукового простору (European Research Area — ERA) шляхом широкого залучення науковців НАМН до грантової програми європейської комісії «Горизонт-2020» — досягнення відповідності стандартів Європейського Союзу щодо виконання науково-дослідних робіт. Більше того, Інститут ендокринології є одним з двох інститутів НАМН України, що подали на розгляд в рамках конкурсу «Горизонт-2020» свої наукові проекти (поряд з ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України»), а очільник установи академік М.Д. Тронько є одним з найбільш цитованих українських вчених-медиків.

Як нам реорганізувати онлайн?!..

Навряд чи в епоху, в яку випало жити нашому сучаснику, — інформаційно-комунікативного буму, коли життя невпинно «віртуалізується» й «екранізується», все більше переповажаючи в онлайн-кібер-простір, — у когось можуть виникнути сумніви у необхідності «мережування» суспільної діяльності людини, а особливо такої інтелектуальної та складно структурованої її сфери, як медична наука.

Глибоке розуміння зазначеної проблематики та широке охоплення інформаційного поля характеризували виступ **Анни Рибачук**, помічника президента НАМН України, голови Ради молодих вчених НАМН України, кандидата медичних наук. У своїй доповіді науковець не просто ґрунтовно проаналізувала стан офіційних інтернет-сторінок наукових установ НАМН України у ретельному порівняльному зіставленні, але й запропонувала на розгляд Президії проект їх оптимізації, відродження, розбудови. Втім — про все за порядком.

- Отже, на сьогоднішній день із числа 36 академічних установ:
- функціонують 34 офіційні інтернет-сторінки;
- 5 офіційних інтернет-сторінок відповідають сучасним вимогам оформлення;
- 7 офіційних інтернет-сторінок мають регулярне оновлення актуальними новинами;
- 18 офіційних інтернет-сторінок містять описання нозологічних форм та методів їх лікування, а також інформацію для пацієнтів;
- на 9 інтернет-сторінках є можливість записатися на консультацію *on-line*, залишити відгук, запитати лікаря *on-line*;
- 11 установ мають версії (більшість частково) англійською мовою; 1 установа має лише англійську, не маючи української та російської версії;
- 16 установ мають сторінку у соцмережі Facebook (посилання на FB є лише на 6 офіційних інтернет-сторінках установ);
- на 6 інтернет-сторінках установ є дані про раду молодих вчених (у більшості випадків застарілі);
- 7 установ мають дані про гарячу лінію та *call-центр*; деякі вказують на цілодобовий зв'язок.

ТОП-10 найбільш інтернет-активних академічних установ оратор представила на основі низки ключових параметрів, а саме: кількості відвідувань та середнього часу перебування на сайті (**таблиця**); якості виконання, функціональної утилітарності, вичерпності контенту тощо (**рисунок**).

«У зв'язку з особливостями політики держави в сфері фінансування об'єктів високоспеціалізованої медичної допомоги на перший план виходить питання просування установ НАМН України на ринку надання медичних послуг в інтернет-просторі», — закінчивши на цьому першу (констатуючу) частину свого виступу, А. Рибачук перейшла до частини другої — постановчої, де запропонувала та обґрунтувала проект «Відродження інтернет-сторінок наукових установ НАМН України». Метою запропонованого проекту є створення конкурентоспроможних веб-сайтів установ НАМН України, що забезпечить їм провідні позиції надання допомоги на ринку медичних послуг України.

У результаті оновлення корпоративних сайтів установ НАМН України відповідно до сучасних стандартів передбачено створення багатофункціональних іміджевих порталів, які легко запам'ятовуються потенційним пацієнтам і вигідно виділяються на фоні конкурентів. На сайті має розміщуватися детальна інформація про інститут, його види діяльності, опис структурних підрозділів, медичних послуг лікування і діагностики на високому науково-технічному рівні, фотогалерея, новини, інформація про наукову діяльність, контакти та ін. Дизайн повинен бути виконаний згідно з сучасними тенденціями веб-дизайну і спеціалізацією сайту для ефективного подачі інформації про лікувальну та науково-дослідницьку роботу установи. Також серед основних вимог:

- сучасний вигляд самого сайту, що формує враження про високу професійність установи — обличчя Академії;
- висока адаптивність (мобільна версія);
- багатомовність (українська, російська, англійська).

Проект планується розподілити на декілька етапів: створення інформаційної бази про роботу інституту (інформація про інститут в цілому, про його структурні підрозділи та наукову діяльність, напрямки медичної допомоги тощо); формування інформації для широкого доступу пацієнтів; створення та затвердження моделі сайту; імплементація нового сайту; розкрутка нового сайту.

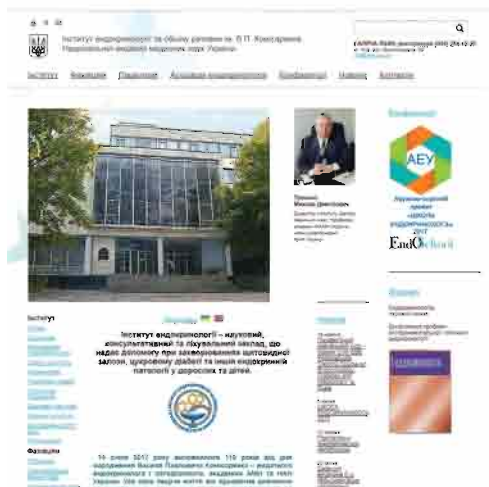
На виконання проекту вже створено робочу групу (керівник — А.В. Рибачук); по кожній установі проведено детальний моніторинг відвідуваності сайту, здійснено аналіз реклами на ринку надання медичних послуг; у стадії розробки — загальна (типова) модель корпоративного сайту установи НАМН України. На переконання доповідача, оновлення та осучаснення онлайн-обличчя наукових установ НАМН України сприятиме підвищенню попиту і поваги до них з боку пацієнтів і конгруентно — посиленню підтримки Академії з боку Уряду.

Міжнародний поступ НАМН України

12 жовтня 2017 р. президент НАМН України академік В. Цимбалюк зустрівся з представником Польської академії наук — деканом підрозділу медичних наук професором Вітольдом Ружилло. Останній є піонером кардіохірургії Польщі; зокрема, його вважають засновником напрямку інтервенційної кардіохірургії у польській

Таблиця. Рейтинг ТОП-10 установ НАМН України за веб-активністю: рейтингування за критерієм кількості відвідувань (за А.В. Рибачук, 2017)

№	Установи НАМН України	Адреса офіційної інтернет-сторінки	Всього відвідувань за день	Середній час перебування на сайті, хв
1	Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова	surgery.org.ua	900	1,52
2	Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. М.М. Амосова	amosovinstitute.org.ua	650	1,47
3	Інститут травматології і ортопедії	ito.gov.ua	540	9,51
4	Національний інститут фізіотерпії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського	ifp.kiev.ua	500	2,0
5	Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка	iem.net.ua	440	1,42
6	Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова	neuro.kiev.ua	400	1,02
7	Інститут отоларингології ім. проф. О.С. Коломійченка	iol.com.ua	340	1,50
8	Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова	institut-filatova.com.ua	300	3,0
9	Інститут кардіології ім. акад. М.Д. Стражеска	strazhesko.org.ua	300	0,56
10	Інститут медичної радіології ім. С.П. Григор'єва	medradiologia.kharkov.ua	250	1,19

Рисунок. Зразкові офіційні веб-сторінки установ НАМН України: surgery.org.ua; amosovinstitute.org.ua; ito.gov.ua; iem.net.ua; ipag-kiev.org.ua; npc.kiev.ua (за А.В. Рибачук, 2017)

медицині. Під час офіційної зустрічі академік В. Цимбалюк та професор В. Ружилло обговорили перспективи наукової співпраці двох академій та домовилися незабаром підписати Меморандум про співпрацю.

А через декілька днів — 17 жовтня — в інформаційному агентстві «УНІАН» відбулася прес-конференція, присвячена співпраці НАМН України та Китайської торгової асоціації (КТА). У рамках Меморандуму про співробітництво між КТА, НАМН України та Асоціацією неонатологів України, за підтримки Посольства Китайської Народної Республіки (КНР) в Україні, лікарі-неонатологи з різних регіонів України успішно взяли участь у тренінговому курсі «Training Course on Neonate and Preterm Baby Treatment for Developing Countries in 2017». У період з 20 липня по 13 вересня 2017 р. українські спеціалісти пройшли навчання в провідній китайській дитячій клініці — Hunan Children's Hospital (Changsha). У рамках цього Меморандуму про співробітництво планується, що українські фахівці інших спеціальностей, а саме з неврології, акушерства і гінекології, також долучаться до навчальних семінарів та тренінгів у Китаї. Отримані знання підвищать професійний рівень українських фахівців у галузі неонатології, акушерства, гінекології та неврології, що буде сприяти зниженню показників дитячої захворюваності, інвалідності та смертності в Україні.

Тетяна Знаменська, доктор медичних наук, професор, президент Асоціації неонатологів України, заступник директора з перинатальної медицини ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України», від імені Асоціації неонатологів України висловила щиро подяку КТА та особисто раднику з торгово-економічних питань Посольства КНР в Україні Лю Цзюню за надану можливість лікарям-неонатологам з Полтавської, Вінницької, Івано-Франківської, Львів-

ської та Миколаївської областей взяти участь у роботі семінарів-тренінгів у КНР, ознайомитися з китайськими медичними технологіями, підходами до ведення та лікування дітей груп ризику, а також перейняти досвід китайських колег, який у майбутньому застосовуватимуть в Україні. «Сподіваємося на подальше плідне співробітництво з китайськими колегами, що сприятиме зниженню показників захворюваності, інвалідизації та смертності українських дітей», — підкреслила науковець.

Безпосередніми враженнями від закордонного стажування поділилася з журналістами **Тетяна Саврун**, лікар-неонатолог, кандидат медичних наук, доцент кафедри педіатрії № 1 Вінницького національного медичного університету ім. Миколи Пирогова, яка стала однією з учасниць тренінгового курсу з неонатології та виходжування і лікування недоношених дітей для країн, що розвиваються, який проходив у КНР. Насамперед вона висловила подяку за таку корисну

можливість спонсором проекту — КТА, Посольству КНР в Україні, НАМН України та Асоціації неонатологів України, зокрема професору Т.К. Знаменській, а також команді організаторів навчання та колективу госпіталю, а саме його президенту доктору Тан Ліхонг та працівникам відділу міжнародної співпраці під керівництвом Лілі Ванг.

«Наше навчання тривало 2 місяці. Від України відібрали 5 лікарів із різних регіонів, а загалом у групі було 46 учасників із 15 країн світу: Африки, Східної Азії, Центрально-Східної Європи, Океанії та Латинської Америки. Тренінг проходив у провідній китайській дитячій клініці Hunan Children's Hospital міста Чанша (Changsha), адміністративної столиці південної провінції Хунань (населення міста — 7,5 млн, населення провінції — 60 млн). Це перша дитяча

лікарня КНР, що відповідає всім сучасним вимогам до багато-профільних закладів III рівня. У госпіталі функціонують 1600 ліжок, 35 клінічних відділень (зокрема, 4 відділення інтенсивної терапії новонароджених), 8 технічних підрозділів тощо. На базі клініки також працюють 4 відділення невідкладної допомоги, реабілітації для дітей із дитячим церебральним паралічем та аутизмом, підліткової медицини й очних хвороб.

Тренінг складався із трьох напрямків. Першою частиною були інтерактивні лекції з усіх актуальних тем неонатології — сепсису новонароджених, жовтяниць, виходжування та вигодовування недоношених дітей тощо. Лекторами були провідні фахівці у галузі неонатології — професори клініки, які очолюють неонатальні відділення та проводять наукові дослідження. Другою складовою був розгляд та опрацювання конкретних клінічних кейсів. Третя частина — практична робота у госпіталі. Під час практики у клініці ми брали участь в обходах, обговоренні тяжких пацієнтів, тактики обстеження та лікування. Наша практична робота проходила в чотирьох неонатальних відділеннях інтенсивної терапії, кожне з яких розраховане на 80 ліжок, відділенні неонатальної хірургії та реабілітаційному центрі госпіталю.

Хочу відзначити, що у КНР дуже розвинутий напрямок реабілітації, зокрема новонароджених. Є окремий центр, де працюють із дітьми з аутизмом та затримкою розвитку. Також у реабілітаційній медицині широко використовуються нетрадиційні методи лікування, що дають позитивні результати. Тренінг був організований на найвищому рівні. Для нашого двомісячного навчання організатори підготували насичену програму. Кожен день тренінгу мав чіткий розклад, якого дотримувалися як організатори, так і учасники. Робочою мовою тренінгу була англійська. На всіх етапах перебування в країні групу супроводжували дві асистентки — студентки факультету іноземних мов. Вони не лише допомагали із перекладом із китайської на англійську, але і жили з групою в одному готелі, допомагаючи у вирішенні організаційних питань під час навчання та знайомства із національними традиціями Китаю. Китайські колеги також створили для нас можливість відвідати провідні компанії — виробників медичного обладнання та продукції — кювезів, реанімаційних столиків, ламп фототерапії, моніторингової апаратури тощо — та підготували захопливу екскурсійну програму. Завдяки невтомній праці організаторів навчання проходило максимально продуктивно та комфортно, і я вдячна за таку можливість.

Я можу впевнено сказати: Китай сьогодні — це держава, що здійснює потужний ривок як в економіці, так і в системі охорони здоров'я. Зараз, коли у нас проходить медична реформа, українським медикам важливо бачити результати ефективного реформування та обмінюватися досвідом із прогресивними країнами. Тому такі навчальні програми — надзвичайно важливий досвід для українських лікарів», — зауважила доцент Т. Саврун.

Поступ української медичної науки триває — і ми його й надалі ретельно відстежуватимемо.

*Пилип Снегірьов,
фото Сергія Бека та автора*